

Les imatges de la ciència

06/2011 - Història de les Ciències. Maó va ser l'escenari, el passat mes de maig, de la 6a. Escola Europea de Primavera d'Història i Popularització de la Ciència de Maó, dedicada enguany a les representacions visuals de la ciència, tradicionalment oblidades per la història de la ciència. Organitzada, entre altres entitats, pel Centre d'Història de la Ciència de la UAB (CEHIC) va comptar, en aquesta ocasió, amb la presència de Daniela Bleichmar (de la Universitat del Sud de Califòrnia), de Klaus Hentschel (de l'Univesitat Stuttgart) i de Nick Hopwood (de la Universitat de Cambridge) i va constituir un esglaó més per a corregir aquest biaix.

Esquema de Thomas Henry Huxley que mostra esquelets de Gibó, Orangutà, Ximpanzè, Goril·la i Home d'una manera que n'evidencia les semblances per recolzar la teoria de l'evolució. D'"Evidence as to Man's Place in nature", 1863

En les últimes dècades l'estudi de les representacions visuals s'ha convertit en una de les àrees més actives en la història de la ciència, la tecnologia i la medicina. No obstant això, els estudis visuals de la ciència tenen una llarga i interdisciplinària història. Ja el 1939, George Sarton, considerat el fundador de la història de la ciència com a disciplina acadèmica, va demanar "honestedat iconogràfica", per assenyalar els baixos nivells d'interès i rigor crític que els historiadors de la ciència aplicaven als retrats en comparació amb els textos.

Des de la dècada de 1970 s'ha aprofundit en aquest camp de recerca que s'ha diversificat per incloure no només retrats, sinó també una àmplia varietat de representacions visuals produïts en la pràctica científica, de les tècniques de representació, i de les pràctiques de producció de coneixement. L'anàlisi de la producció, circulació i ús de representacions visuals en la ciència s'ha beneficiat de la interacció entre disciplines com la història, la sociologia i la filosofia de la ciència, la història de l'art, la història del llibre, la història de l'educació i els estudis d'educació i popularització de la ciència. A més, convergeix en els debats actuals destinats a desdibuixar la distinció tradicional entre la realització i la comunicació del coneixement científic. De fet, les imatges ocupen un lloc especial en aquest context, pel seu poder d'encapsular el coneixement científic, la seva capacitat de comunicar a diferents públics, i la seva flexibilitat en la producció de significats per la interacció de productors i usuaris. D'altra banda, les imatges contenen codis especials i formes de representació que limiten el seu significat previst, i una gran diversitat de cultures visuals contribueix encara més a donar forma als coneixements científics a través de processos d'apropiació visual. Per les seves característiques especials, el coneixement visual és diferent del coneixement textual, encara que hi ha interessants interseccions i interaccions entre ells.

La pràctica científica produeix una àmplia varietat de representacions visuals de la natura que són també eines per a la producció de nous coneixements. Les representacions visuals en la ciència sovint transcendeixen les categories de la investigació, de l'ensenyament, i de la divulgació. L'estudi de la reproducció, circulació i apropiació d'imatges ofereix una excel·lent base per a comprendre la formació del coneixement científic. L'anàlisi de la producció i manipulació d'imatges, els debats al voltant d'aquestes pràctiques i l'elaboració d'estàndards visuals poden tenir un paper important en la nostra comprensió del canvi disciplinari i en el disseny de noves narratives en la història de la ciència. Paradoxalment, tot i la importància de les representacions visuals en la construcció de la ciència, la seva anàlisi és encara poc desenvolupada a causa de la tendència tradicional a la història de la ciència cap a les fonts escrites.

La 6a. Escola Europea de Primavera de d'Història de la Ciència i Popularització s'estructurà en tres conferències a càrrec de Daniela Bleichmar (de la Universitat del Sud de Califòrnia), de Klaus Hentschel (de l'Univesitat Stuttgart) i de Nick Hopwood (de la Universitat de Cambridge, i amb qui publiquem una entrevista a UABDivulga en motiu d'aquesta trobada), una sessió de cartells i tres tallers que plantejaren qüestions clàssiques sobre els autors, les tècniques, la classificació, la distribució i les interaccions amb el coneixement textual i oral de les representacions visuals, a través d'estudis de casos que anaren des de l'edat moderna fins als nostres dies i que abastaven Europa i Amèrica, a partir d'un gran conjunt de tècniques de representació (incloent el dibuix, el gravat, la litografia i la fotografia).

Josep Simon
 Alfons Zarzoso

Departament de Filosofia

Àrea d'Història de la Ciència

"6th European Spring School of History of Science and Popularization: Visual representations in Science". Institut Menorquí d'Estudis (IME), Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica (SCHCT), European Society for the History of Science (ESHS), Centre d'Història de la Ciència (CEHIC), Universitat Autònoma de Barcelona. Coordinació: Pep Simon i Alfons Zarzoso. Maó (Menorca), 19-21 Maig 2011.